

neemt: Hij moet eerst maken, wat Hij straks wil liefhebben. Zoo heeft God de dingen, de menschen, die Hij wil beminnen, eerst lief in de idee: eerst daarna schept Hij ze. Dus kan Hij aan de geschapen voorwerpen van Zijn liefde ook die werkelijkheid geven, welke tenslotte aan Zijn eeuwige idee beantwoordt. Zoo is er aan het begin van den weg Zijn liefde de idee, en aan het einde de werkelijkheid. En nooit kan Gods liefde rusten, vóórdat in de historie, in den tijd, de voorwerpen Zijner soevereine liefde zoo geworden, zoo ontvankelijk zijn, dat ze in het best aan de idee, aan de gedachte Gods beantwoorden. Hoe dichter dus de mensch, dien God in liefde heeft gekend van te voren, komt bij de vol-eindiging van zijn bestaan, hoe meer Gods liefdesarbeid aan hem haar doel bereikt. Elk oogenblik komt die mensch nader tot zijn einde en in dat einde ziet God hem geraken tot die volle werkelijkheid, die de volkomen uitwerking is van de goddelijke idee, waarnaar hij in liefde geschapen en waardoor hij in liefde gedragen is. Het einde van een ding, zegt de Prediker, het einde ook van elk liefde-ding Gods, is beter dan zijn begin. Want bij het einde is er de vervulling van Gods raad, de verwezenlijking van Gods plan, de bereiking van Gods liefdes-idee, die van eeuwigheid in Hem was. En zoozeer als alles in God dringt tot de volmaking, zoo waarachtig is het ook, dat Zijn liefde pers naar het einde, dat is: de voleinding van het voorwerp harer soevereine keuze.

Als God eenmaal liefheeft, dan is het een vanzelfsheid, dat Hij liefheeft tot het einde.

* * *

Maar in der menschen liefdeswegen is daar geen grooter wonder dan liefhebben tot het einde. Is dat wonder afwezig?

Neen; het is er; want liefde is ook vlak des Heeren; hare kolen zijn vurige kolen en hun vuur is hemelsch vuur. Daarom kan zich wel dit wonder voltrekken, dat zelfs ook menschen liefhebben tot het einde; maar zoovele malen als het gebeurt, is dan ook het goddelijke wonder daarin aanwezig: het wonder, dat verbazen moet.

Menselijke liefde kiest haar voorwerpen niet anders dan met een beperkte, gedwongen keuze. Is Gods keuze onbeperkt en vrij, de onze is gebonden; wij kunnen niet kiezen buiten de staat-kaart van de wereld aanwezige machten en menschen om. De keuze is in de liefde gebonden; maar de liefde zelf wil vrij zijn; de liefde zelf reikt in haar ideaal verder dan de werkelijkheid, die ze op aarde gegeven vindt. Ook menschen-liefde heeft haar idealen, ze kent ook haar idee; en in het ideaal, dat ze zich aangaande haar voorwerp stelt, is er eenzijdig een herinnering aan het verloren paradijs, waar liefde anders niet dan schoonheid vond; en is er tevens een zoeken van het komende paradijs, waar wederom de schoone idee zich in de schoonste werkelijkheid volmaakt herkennen zal. Zoo komen wij, geplaatste menschen, met onze idee naar de werkelijkheid; doch die twee passen op elkander niet; wat wij vinden is niet wat wij zouden willen vinden. En dan komt er de strijd tussen idee en werkelijkheid. Zwakke liefde kent van dien strijd niet veel; want de werkelijkheid, gelijk ze zich voordooft, beheerscht en verwingt straks bij een onsterke liefde de idee, het ideaal. Dan past zulke liefde zich wel aan bij haar voorwerp en dan heeft ze wel lief — tot het einde; maar ze is in de ontwikkeling van haar voorwerp van begin tot einde zelf mede vervormd, veranderd; ze zou, aan het eind gekomen, zich niet meer herkennen, gelijk ze in den beginne was. Maar de sterke liefde, de liefde, die haar ideaal volbewust weet, die het hoog houdt en zuiver? Zij laat zich de idee niet door de werkelijkheid ontnemen, en toch geeft ook de werkelijkheid haar soms zoo weinig toe; de werkelijkheid buiten ons kan wel onze ideeën vervormen, maar onze idealen kneden niet de werkelijkheid naar hunnen wil. Daar is menige liefde, die in haar begin haar idee meende te vinden in de werkelijkheid van haar voorwerp, in het eind ontuchtend en tot bitterheden ontwaakt; en o, dan lief te hebben tot het einde... o liefde, uw weg is dan zoo zwaar; te zwaarder, naarmate zij sterker zijn en onafhankelijker. Wel zijt gij onoverwinnelijk, gij vlammen des Heeren; doch in uw rossen schijn is de openbaring van smart en van weedom.

Liefhebben — tot het einde; zeker, het is er, ook onder de menschen. Maar er is geen onbegrijpelijk wonder, dan dit: dat menschen liefhebben tot het einde. Want onze in de laagte gevonden werkelijkheid is niet naar onze naar boven strevende idee.

* * *

Prijze nu Gods Evangelie Hem, Die Zijn discipelen liefhad tot het einde: Christus Jezus, den Man van smarten.

Daar is in Zijn liefhebben tot het einde alereerst de vanzelfsheid der goddelijke liefde. Christus is waarachtig God; ook Zijn liefde is scheppende liefde; haar voorwerp vormt Zijn liefde niet, doch Zijn liefde vormt haar voorwerp. Ze kiest; ze schept; ze maakt; ze roept haar beminden. Wat spreekt, discipelen, nu meer vanzelf

dan dat de Zoon Gods u tot het einde toe bemint? Zie, de ure is gekomen en ieder oogenblik bereikt u meer en meer voor haar festijn der voltooide ideeën. Wat is vaster dan deze volharding in liefde?

Doch het wonder, zou hier het wonder niet zijn? Ja, het is er; want ook waarachtig mensch is de Christus, de Zoon des menschen. In Zijn menschelijk bewogen ziel woont sterk de zuiverste idee der liefde; en geen voorstelling kunnen wij ons vormen van het sterke, hooge ideaal, dat Christus in Zijn liefde uitdraagt tot de wereld, die Hij vindt. En hoe vindt Hij de wereld, hoe de menschen? Ach, Hij Zelf weet, wat in den mensch is; Hij weet het in het begin der liefde; en toch op den langen weg van begin tot einde is het Zijn fijne menselijke ziel een telkens pijnlijke wonde, die Hem de tegenstelling slaat tussen ideaal en werkelijkheid in Zijn discipelen. Vele wonden sloeg Hem de werkelijkheid, ruw tot het einde. Dat zijn de wonden, waarmee Hij geslagen is juist in het huis Zijner liefhebbers. Tot het einde...; maar het einde brengt Hem discipelen, die twisten, verraden, verloochenen, slapen, vluchten, vergeten... in het einde.

Toch heeft Christus lief tot het einde. En die volharding der liefde is niet verkregen door zwakking eener liefde, die haar ideaal in 't best verwringen en verlagen laat, en die in 't einde minder vraagt van haar voorwerp, dan ze in haar begin heeft gevraagd. Christus heeft niet tot het einde lief, omdat Hij de oogen sluit of voor de werkelijkheid, of voor het ideaal. Hij ziet die twee in fel contrast en zie, toch heeft Hij lief tot het einde.

Nu is der liefde smart verzekerd. Nu wordt der liefde kracht getoond. Nu blijkt der liefde dienst het offer.

En wij, zouden wij thans nog niet onze zondige werkelijkheid, naarmate het einde nabij komt, durven heendragen in den kring dezer liefde, die niet haar idee in ons verliest, doch eindelijk in ons uitwerkt, ten volle en ten schoonste?

Ons einde... wij zullen nooit zoo goed weten als dan, dat we aan de idee niet beantwoorden en we zullen toch nooit zoo dicht zijn bij haar verwezenlijking als in het einde.

Ons einde... er zal dan maar een schrede zijn tussen ons zondige werkelijkheid en Gods schoone idee.

En die ééne schrede zou een eeuwige onmogelijkheid zijn, als niet de liefde, die schept, onzen voet voor aanstoot bewaarde en hem in den geest maakte „als der hinden“.

Ons einde zal beter zijn dan ons begin, indien wij gelooven in Hem, Die liefhad tot het einde en tot in de einde-loosheid der eeuwigheid, Hem. Wiens liefde in het vanzelfsprekende wonderbaar is; Hem, Die het einde roept van den beginne, als nog geen van die was; en Die het nastemmen met ons verwacht heeft in smartelijk duld.

K. SCHILDER.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Geestelijke behoeften en stoffelijke nood.

II.

De mensch kent tweeërlei nooddrift.

Hij is door God niet alleen geschapen met een lichaam maar ook met een ziel, en beider behoeften en begeerten zijn, zooals ik een vorige maal reeds opmerkte, door de zonde tot noodten verscherpt. De harmonie tussen stof en geest, tussen mensch en schepping, tussen den mensch en God in de eerste plaats, is verbroken, en nu heeft de onsmarlijke en gelukkige behoefte plaats gemaakt voor een nood, die dikwerf schrijnt en het gansche leven, zoowel van den enkeling als van de gemeenschap pynigt. Ik wees reeds met een enkel woord op de noodten der ziel, doch die zijn de eenige niet. Ook ons lichaam kent zijn behoeften, en ook dat lichaam heeft in verband met de stoffelijke wereld waarin en waaruit het leven moet, de bange gevolgen der zonden ondervonden.

Wat behoefte was is nood geworden.

De mensch kent honger en dorst; hij moet arbeiden in het zweet des aanschijns en eten het brood der smart; hij heeft te worstelen met doornen en distelen en zijn spijze te ontwingen aan een gevloekten aardbodem; op zijn schouders rust het zware juk van moeite en zorgen, en de overvloed, die zijn deel was in het Paradijs, is verdronken door velerlei gebrek en ellende. Den mensch overkomt nu armoede en ontbering; hij gaat gekukt onder de levenszorgen en broodvragen; hij weet soms niet wat hij eten of drinken zal; de stoffelijke dingen nemen, omdat hij leven moet, hem dikwerf geheel in beslag, en de harmonie in de menschenwereld is geweken voor velerlei disharmonie en misstand, waar naast de meest ongebonden weelde de afgrond der bitterste ellende gaapt.

Die stoffelijke nood, die zich natuurlijk eerst als een individueele nood openbaart, is in de laatste tijden verscherpt tot den socialen nood, welke hoe langer hoe grooter afmetingen aanneemt. Die sociale nood is, gelijk ik vroeger in een ander artikel

reeds opmerkte, eigenlijk een quaestie van onrechtvaardige verdeling, en wel in dezen zin, dat de verdeling onder de menschen niet beantwoordt aan den eisch der zoogenaamde uitdeelende gerechtigheid. Die uitdeelende gerechtigheid bestaat niet hierin, dat ieder in zijn leven evenveel krijgt, want God heeft ongelijkheid gewild, maar dat ieder krijgt wat hem op de plaats, waar hij gesteld, en in het werk, waarvoor hij groepen is, toekomt.

Zoo is het met ieder organisme en h.v. ook met het menschelijk bestaan.

Zal dat lichaam gezond zijn en normaal zijn functies verrichten, dan moeten alle leden van dat lichaam gevoed worden naar behoefte en nooddrift, maar als er een orgaan overvloed wordt en een ander aan bloedaarmoede lijdt, wijkt de gezondheid, worden de krachten verspild, en kwijnt het leven. In het sociale lichaam is het niet anders. In dat organisme vinden we verschillende leden, die onderscheidene roeping te vervullen hebben, en allen niet evenveel behoeven, maar elk voor zich moeten ontvangen, wat ze noodig hebben tot het verrichten van hun arbeid, zal er samenwerking en harmonische ontwikkeling van 't geheel zijn. Normale voeding van alle leden is dus de eisch der uitdeelende gerechtigheid, en aan dien eisch wordt helaas niet voldaan.

Op velerlei wijze niet.

Bij den een is er overvoeding en bij den ander vermagering op te merken; hier heerscht overdaad en daar gebrek; de verhoudingen zijn scheefgetrokken en waar vrede moest zijn, is strijd, en wij drukken ons niet te sterk uit als we spreken van socialen nood. Die nood kan niet ontkend. Hij mag allermint worden voorbijgezien of goedgepraat, en wie in parvenu's-optimisme zou boweren, dat het met de ellende en met de noodten op stoffelijk terrein wel zoo meevalt, dat men er gevoeglijk over zwijgen kan, is onoprecht tegenover zichzelf, en tegenover de samenleving, die om redding uit den veelvuldigen jammer roept.

Er is dus tweeërlei nood.

Wij kunnen spreken van geestelijke en stoffelijke of wil men sociale noodten, maar staan die beide niet elkander in verband? Kunnen ze in een adem genoemd worden? Heeft het stoffelijke iets te maken met het geestelijke in engeren zin? Neen zegt het socialisme, want die beide hebben niets met elkaar gemeen. De geestelijke behoeften tellen, indien ze er althans zijn, in den economischen strijd niet mee, en ze staan zoo sterk onder den invloed der sociale factoren, dat ze tegenover deze geheel wegvallen. Het materieel belang is het een en het al. De maatschappelijke strijd mag en behoeft niet door het geestelijk ideaal beheerscht te worden en de vervulling der religieuze begeerten gaat in die mate buiten de bevrediging der stoffelijke noodten om, dat men voor het eerste de kerk en voor het tweede het socialisme kan gebruiken, zonder dat die beide eenig contact met elkander hebben.

Eigenlijk gaat men nog verder.

Men sluit voor het hemelsch-geestelijke het oog. Men heeft voor de eeuwige dingen geen interesse. Aan deze belangen wordt geen plaats, en zeker geen eerste plaats in het leven toegekend, en dat de stoffelijke vrijmaking alleen door de geestelijke verheffing en verlossing kan verkregen worden is den Marxist een dwangheid. Hij scheidt die beide terreinen, of subsumeert het laatste aan het eerste, en terwijl hij alleen worstelt om op de broodvraag het reddend antwoord te geven, weet hij niet den zielenood geen raad en cijfert dien in bruis ontkennig weg.

Lijnrecht tegenover dit socialistisch beweren staat de opvatting, die men aantreft in piëtistische en vleischmystieke kringen. Terwijl de eersten vergeten, dat God in den beginne niet alleen de aarde maar ook den hemel geschapen heeft, sluiten zij hun oog er voor, dat ook de aarde het werk Zijner handen is. Zij trekken niet slechts in menig opzicht de zuiver-geestelijke verhoudingen scheef, doordat zij de harmonie tussen object en subject in de verlossing, tussen Christus' werk voor en in ons uit het oog verliezen, maar zij toonen weinig belangstelling voor de nauwe verwantschap tussen stof en geest. Het eerste isoleeren zij van het laatste, en beschouwen in echt-doopersche mijding dit natuurlijk terrein als een profaan gebied; dat wel, om der spijze en des levens wil bestreden, doch tevens zoo spoedig mogelijk moet ontvloden worden. Zij trekken zich het liefste in hun geestelijken schuilhoek terug; zij laten de wereld liefst aan zichzelf over; voor Christelijke actie zijn ze koud en allermint sympathiek gestemd, en het zieleleven is hun het een en al.

Nu moet toegestemd worden, waarop ik ook nader terugkom, dat in het leven der ziel tenslotte het zwaartepunt ligt, doch met die hooge waardeering van het geestelijk leven mag allermint gepaard gaan een geringschatting van het stoffelijk-tijdelijke, en een negatie van onze sociale roeping. Het is zeer jammer, dat dit mysticisme verlamdend op de Christelijk-sociale actie in gewerkt en den voortgang van het socialisme bevordert heeft, en het is een opmerkelijk verschijnsel, dat het jongere geslacht, dat uit deze piëtistische kringen afkomstig is, voor het grootste deel afvalt, en het ongeloof en het socialisme in de armen valt.